

242.

368.

368

242.
mm

368

S e ä d u s.

I. Raja-Starostitele.

1.

Igga Krono-mõisa wallas peawad foggokõnnad, seddamõda kuida wälla surus tarwitab, rajastarostid wallitsema, nenda, et kui firriko- ja Krono-mõisal wiis ätra ollefsi, üks; kui peäle sedda, kinni kümme ätra, siis kaks, ja kui weel enam, siis seddasammõ arwu mõda ka rohkem starostid peab ollema.

2.

Needsinnatsed rajastarostid, kedda foggokõnd kõigeausama, õiglasema ja mõistlikuma perremeeeste, (rentnikute) hulgast wallitseb, lasseb temma mõisawallitsuse läbbi Kreiskomsaruse kõhtu sata, et se neid ämmeti peäle seädab ja kinnitab.

3.

Mõisad, kelle maad omma suruse ja laiuse parrast enam kui üht rajastarostit tarwitawad, seäl nimmetab ja näitab foggokõnna-kõhhus igga starostile ärranis, kus, ja kui palju maad temma rajakõnnaks, ja temma järrelewatamise hõleks peab ollema.

4.

Rajastarostikõhhus on, omma rajakõnnades allati järrelewadada ja fulata:

- a) Kas naburi wälla rahwas ülle Krono-mõisa ehk temma tallopoja maite raja ajanud ja sissetungind;
- b) Kas põllo-, metsa-, heina-ehk karjamaid, mis Krono-mõisa ja temma wälla parrast on, neist, kelle käes nemmad prugitawaks seiswad, wõera rahwale ehk muile numa peäle ehk ka prukida antud; ehk pandiks pantud, ärrawahhetud, ehk ärramüidudki ollefsid.
- c) Kas ristkiwwa ehk kuppatsid Krono maite kahjuks assemelt ligutud, ehk hopis ärrahawwitud.
- d) Kas weskit ehk tämme, olgo ommas ehk tõises liggistiko wallas, ehk muud middagi ollefs, mis Krono-mõisale ehk temma wälla maitele kahju teeb, ja parajat kasu neist kelab samast.
- e) Kas naburi wälla rahwas ehk muud innimesed kõrtsipiddamise-, weški-, kallapüidmise, ehk muid õigusid kiusand ennese pole kiskuda; olgo, et seäduse wasto keeldud wiisiga jogimüimist ollefs katsund; weskit ehhitand, ehk ennese lubbast jöggedesse ja järwedesse, mis Krono-mõisa rajades on, tõkkid teinud, ehk sääskafid sissepännud, ehk mu nõudega kallapüidmist prukind ehk weel prugiwad.

5.

Kui üks koggokonna inimene rajastarostile teadaandnud, ehk kui ta isegi teiselt ütle mata sedda teada sanud, et üht ehk mõist Krono-mõisa õiguste kahjuks olleks katsutud teha: siis peab seddamaid sinna minnema, kus sedda teab ollewad ja sündiwad, et omma silmaga näha; ja mis ta seal leidnud, ennese koostmise pärrast lastma protokolli panna.

6.

Mitte üks päinis Krono wälla inimised, kes üht ja seddasamma koggokonda on, waid iggawiks Krono tallopoeg peab rajastarostile teadust andma, kui ta temma järlewatamise rajakonnas Krono õigusid näeks kiusatawad, neile kahju tehtawad ehk neid wähhendatawad, et sedda wibimata mõisa-wallitsusele ja koggokonna kohtule saaks teadaanda.

7.

Õgga aasta Mai kuu esimesestel päwil peawad rajastarostid, ühhekoos koggokonna-kohto ja mõisa-wallitsusega, kõik Krono-mõisa ja temma wälla rahwa maad, mis mõiste wälla maitega rajastiku on, ärrakäima ja üllewatama, et silmanähtawalt teada, kas rajad aastapäwil pudutamata jänud.

8.

Rajastarostid koostwad sellepärrast, kui nende holetusest wähhemaffi kahju Kronole tulleks, ja heidab neid Kreiskomsaruse-kohtus, kui holimatad olnud, ämmeti peält ärra, ning kui nemmad mele ja nõuga lastnud kahju teha; siis neid nuhheldasse ihho polest, ja jäwad omma warrast ilma, mis kahjo tasumiseks nende käest saab risutud.

II. Koggokonna-kohtudele.

1.

Koggokonna-kohtus lasteb rajastarostid wallitseda, kuida sedda üllemal, esimese tükki esimeses ja teisese numris õppetud; ja kui ta neid arwab kõlbawad; siis lasteb neid mõisa-wallitsuse läbbi, Kreiskomsaruse-kohto polest ämmeti peäle seada ja kinnitada.

2.

Koggokonna-kohtus peab terrasesse selle üle walwama, et starostid tõssiselt ja truieste omma ämmeti kutsumist möda nenda tewad, kuida nende kohtus on; ja, kui holetust nende polest peaks märkama, mõisa-wallitsusele, tähhendama, et neid ärraheita: ning kui ämmeti peält on lahtimõistetud, neid seddamõda karristama, kuida neil siid olnud.

3.

Kui rajastarostitele ämmet kätteantakse, siis peab foggokõnna-kohhus sedda kül kõrwaste neile finnitama, mis nende seaduse järrele neile kohhuseks peälepanud; agga ka ühtaego foggokõnna wõõrmondrite läbbi, kõige foggokõnna rahwale sedda tähhendama ja kulutama, mis rajastarostite seaduse kuendamäs numris finnitud.

4.

Kui rajastarostid teadaandwad, et ühhes ehk töises kõhhas Krono-mõisa, ehk temma wälla rahwa maid olleks pudutud, ehk mõisa õigused kiusatud: siis peab foggokõnna-kohhus sedda protokõlli pannema, ja mõisa-wallitsusele sennest teadust andma; ning, et, ja mil ta sedda teinud, omma protokõlli kirjutama.

5.

Kui foggokõnna-kohhus kõrwalt juhtuks kuulma, et Krono-mõisa rajades, Krono kahjuks warust olleks tehtud, siis nimmetab sedda rajastarostitele, ja käsib watama minna; ehk kui tarwis, lähheb ka issigi omma filmaga üllewata-ma, ja ännab sennest, mis ta teada ja nähha sanud, mõisa-wallitsusele teadust.

6.

Õgga aasta Mai kuu esimestel päwil peab foggokõnna-kohhus, ehk õmmetige wähhemalt kaks temma kohtomehhiest, rajastarostite ja mõisa-wallitsusega, kõit Krono-mõisa ja temma wälla rahwa rajad ärrakäima, et filmaga wadata ja nähha, kas rajad aastapäwil pudutamata jänud. Mis ta nähha ja teadasanud, peabta omma protokõlli pannema.

7.

Kui foggokõnna-kohhus ühhe ehk töise innimese, ehk rajastarostite käest teada peaks sama, et perremehhed (rentnikud) ehk muud foggokõnna innimesed, põldu, heina- ehk metsamaid, ehk muud seddasarnast, wõera rahwale numa peäle olleks andnud, ärrawahhetand, pandiks pannud, kellelegi jagganud, ehk peälegi ärramüinud: siis peab ta sedda jalla peält mõisa-wallitsusele teadaandma; kõhhaaste kõit asjad jälle ommu wanna ja õige kõrra peäle ajama, ja ülleastjate farristust seaduse järrele nõudma.

8.

Et sedda kül kindlaste uskuda ja selle peäle lodata, et kõit Krono-mõisa rentnikud, nende opmännid ja junkrud, kelle kätte sesuggused mõisad ussutud, ning neid wallitsewad, kõikipiddi, kuida kohhus on, Krono kassu töõsiselt sawad nõudma ja tähhelepannema: siis õmmetige, kui lotuse wasto sedda peaks juhtuma, et mõisa-wallitsus sedda polleks tahtnud kulada, kas Krono-mõisa rajasid omma õigusesse, ja temma õigused kiusamata olleks jätud; ehk, kui ta rajastarostite

Taebamist polleks tahtnud kuulda wõtta; ehk, kui temma weel peälegi kahju, mis Krono ommadusele tehtud, puaks warjata ehk wabbandada: siis peab foggokõnna - kōhhus sedda Kreiskomsarusele nimmetama, kui ta aastati mõisat kōib illewatamas.

9.

Roggokõnna - kōhhus kostab ja wastab selleparrast, et sesinnane kāsso - seadus täieste saab petud, ning ka kõige kahjo parrast, mis temma holetuse läbbi Kronole saaks tullemas.

III. Mõisa - wallitsuste.

1.

Et Krono - mõisa rentnikule ja sellele, kes illemalt lubba sanud, mõisat temma käest rendi peäle wõtta, ehk sedda wallitseda, kōhhuses peälepannakse, selle eest hoolt kanda, et temma rendi ehk wallitsemise ajal mõisale, mis temma kätte ussutud, ei wāhematki kahju saaks tehtama, ning ka selleparrast rajastarostid temmale abbiks seatud, ja foggokõnna - kōhtudele selleparrast seddasinnast seadust tehtud: siis kostab ka mõisa - wallitsus selleparrast, kui ial Krono - mõisa rajades Krono ommaduse kahjuks, wārust saaks sällitama ja tehtama.

2.

On siis mõisa - wallitsuse kōhhus, selle peäle wadata, et need, sedda foggokõnd rajastarostiks wallitseb, õiglased ja ustawad mehhed on; ning, et agga sesuggusid Kreiskomsaruse - kōhtu sadab, et neid ämmeti peäle seada ja kinnitada.

3.

Mõisa - wallitsus peab selle ille wahwama, et rajastarostid ja foggokõnna - kōhhus täieste sedda tewad, mis seadus neid kāsrib tehha.

4.

Kui sedda juhtuks, et rajastarostid ommas ämmetis holetumad olleksid; siis heidab mõisa - wallitsus neid ärra, ja ännab neid, kui nuhheldawaid siid - laisi, foggokõnna kōhto älla. Agga kui foggokõnna - kōhhus sest polest holetu olleks olnud, ehk isfigi siid teinud, egga mõisa - wallitsuse nomimisest mitte polleks tahtnud hoida: siis peab mõisa - wallitsus sedda Kreiskomsarusele teadaandma.

5.

Et mõisa - wallitsus selle rentkontrahhti järrele, mis ta Krono - mõisa peäle teinud, Krono - mõisa õigusid peab kaitsema ja nende wāhenemist keelma; siis

peab temma ka rajastarostite ja foggokõnna-kohtoga ühhenõulifelt selle ille walwama, et mõisa ja tallo maite rajad ligutamata seisawad.

6.

Sepärrast peab mõisa-wallitus igga aasta esimestel Mai kuu päwil, rajastarostite ja foggokõnna-kohtoga, mõisa ja wälla maite raja illewatamas käima, et tõeste teada, et nemmad aastapäwil pudutamata seisnud.

7.

Kui nenda rajasid ja nende maid käidud katsumas ja illewatamas, siis peab mõisa-wallitus kohhaste selle järrele, kirja teggema, mis kahhele kõrrale tulleb kirjutada, ja kuhhu rajastarostid ja foggokõnna-kohtus omma nimmed allapannewad, et sellega teadust anda, kas ehk ille raja sisseäetud, ehk mu wiisiga Krono-mõisa õigustele mõisade polest, mis rajastiko on, ehk ka tõistest innimestest liga olleks tehtud, ehk neid wähhendud.

8.

Seddafinnast, siinsammas nimmetud, ja kahhele kõrrale kirjutud teadus-kirja peab mõisa-wallitus igga aasta Kreiskomsaruse kätte andma, kui temma Krono-mõisaid, mis temma kohtokonda on, käib illewatamas.

9.

Kui nisuggused asjad juhtussid, mis wibimist ei sälli; siis ei ota mõisa-wallitus mitte Kreiskomsaruse tullemist, waid sadab temmale kõhhe sõnnumid.

10.

Kui sedda, mis sessinnatses seäduses kinnitud ja kãstud, mitte polleks petud ehk tehtud, ja sellepärrast Kronole kahju tulnud; siis kostab Krono-mõisa rentnik, ehk se, kes sedda temma kãest rendi peale sanud, ehk sedda wallitseb, kõige omma warraga sellepärrast; agga nimmelt selle summaga, mis ta kautsioniks pãnnud, kui se ette peaks lõma.

IV. Kreiskomsarusele.

1.

Kreiskomsaruse-kohtus on, et iggal aastal 20^{nemast} Mai kuu päwast 15^{nema} Juli kuu päwani, kõik Krono-mõisaid ja Krono-kirriko-mõisaid peab ille watamas käima.

2.

Kui Kreiskomfarius Krono-mõisa tulleb, mis temma kohtokonda on, siis küsib mõisa-wallitsuse käest sedda kirja, mis kahhele kõrrale kirjutud, ja mõisa-wallitsuse seäduses 7^{mas} numris nimmetud; kulab kohtomeeste ja rajastarostite käest, ja nõuab teadasada, kas ehk wähest middagi olleks jänud kirja pannemata, mis ehk rajade ehk mu Krono õiguste pärrast, nimmetamist olleks tahtnud.

3.

Kui liga olleks tehtud, siis peab Kreiskomfarius isši omma filmaga sedda üllewatama, et selgeste teaks, mis, ja kuidas luggu on.

4.

Nimitto kõrd, kui Kreiskomfarius nenda Krono-mõisaid üllewatamas käib, on ta järrele kulamas, kas, ja kuidas mõisa-wallitsus, foggokõnna-kohhus ja rajastarostid sedda tähhelepännud ja sedda teinud, mis sellesinnatse seäduse järrele, nende kohhus on teha.

5.

Kõik needsinnatse asjad panneb Kreiskomfarius protokõlli.

6.

Protokõlli, mis Kreiskomfarius teinud, ja üht neist kahhele kõrrale kirjutud kirjadest, kus kohtomeeste ja rajastarostite nimmed al, ja mis ta mõisa-wallitsuse käest sanud, sadab temma siis, kul ta kõik Krono-mõisad ärrakainud, Kantli-kohutse minnema, ja peab kirri iljamaste 1^{mesel} Augusti kuu päwal seal ollema.

7.

Kui aastapäwil nähtawad kahju Krono-mõisa rajades Krono ommaduse ja temma mõisa õiguste wähhendamiseks olleks tehtud: siis peab Kreiskomfarius sedda igga aasta, Augusti kuu 1^{mesel} päwal, Lihwlandi-maa Kammeralhowile jonekirjaga, kelle wiisi mood näitab, mis siin kõrwas on, isšiarraniste teadaandma, et se kahju teaks keelda: agga kui Kreiskomfarius üllewatamise kõrral, kõik asjad omma õiguse kõrra peal leidnud; siis annab sedda aastali 1^{mesel} Augusti kuu päwal, ülleültse sõnnaga Kammeralhowile teada.

8.

Kui Kreiskomfarius sedda leiaks, et mõisa-wallitsus, foggokõnna-kohhus ja rajastarostid mitte nenda kuidas sellesinnatse seäduse järrele, nende kohhus on teha, Krono-mõisa ommadust ja temma õigusi olleks tähhelepännud, waid, et nende holetuse pärrast kahju olleks sündinud: siis peab ta, üllemal nimmetud aasta päwal, sedda Lihwlandi-maa Kammeralhowile ka teadaandma.

9.

Waidlemised, kui rajad kahtlased, ehk muud Krono-mõisa asjad seggased on, mis jo ükskõrd teadaantud, neid ei olle tarwis igga aasta, ei mõisa-wallit-suse polest Kreiskomsarusele, egga Kreiskomsaruse polest ei Kantsli-kohtu egga Kameralhowi ueste kirjutada, sellepárrast mitte, et jo esimese teadaandmise peále, Kammeralhowi polest nõutud tehha, mis sellepárrast tarwis lähheb; ning, et kõik sesuggused asjad Kammeralhowi protokõllist temmal teadawad on.

10.

Kreiskomsarius kostab sellepárrast, kui temma ámmeti polest temmast süid peaks leitama, ning kostab temma süis ka sellegipárrast, kui sest Kronole kahju saaks tulles, et ta holetu olnud seddasinnast seadust piddamas ja tähhele-pannemas.

Rias Lõssi peäl 2^{tel} Aprili kuu páwal 1825 aastal.

v. Cube,

Wittse-Kubberneer.

v. Jürgenson,

Kammeralhowi Asseser.

L. Rathlef,

Kohtalaua Wallitseja.

Tonekirja mood.

Krono-mõisa nimmi.	Liga, mis Krono-mõisa raja ehk mu õiguste tehtud.	Perrismõisa ehk innimese nimmi, kes sedda liga teinud.	Aleg, m l sedda liga tehtud.
See kinnituseks L. Rathlef, Kohalana Wallitseja.			

